

УДК 657.375.6:339.924

О. В. Небилецова,
к. е. н., доцент, професор, заступник завідувача кафедри міжнародного обліку та аудиту,
ДВНЗ "КНЕУ імені Вадима Гетьмана"

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРИНЦИПІВ ПІДГОТОВКИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ В ЄС: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

O. Nebyltsova,
Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Deputy chief of International Accounting
and Audit Department Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF INTEGRATED REPORTING IMPLEMENTATION IN EU: METHODOLOGICAL APPROACHES

Предметом дослідження у статті є як рамкові засади, так і особливості аналітичної методології, яку ефективно застосовано на макrorівні щодо промислової політики ЄС до 2020 р., на середньому — Стратегії розвитку Києва до 2025 р. та мікрорівні — щодо підготовки суб'єктами економічної діяльності інтегрованої звітності. Розкрито теоретичні та практичні аспекти застосування SWOT-аналізу як одного із основних аналітичних методів.

Виявлено зв'язок гносеологічного потенціалу цього методу з низкою основоположних принципів складання інтегрованої звітності, зокрема, такими, як "стратегічна спрямованість" та "орієнтація на майбутнє". Увагу сфокусовано на такому ключовому елементі Інтегрованого звіту, як середовище, в якій компанії здійснюють свою діяльність, що вимагає визначення зовнішніх ризиків (загроз) та можливостей, а також альтернативних стратегій для досягнення їх цілей.

The subject of the article is both framework and peculiarities of analytic methodology effectively applied macro-level towards EU industrial policy till 2020, middle level — Kiev strategy development till 2025 and micro-level — towards integrated reporting preparation by economic entities. It is discovered theoretical and practical aspects of SWOT-analysis method application.

It's researched the link of epistemological capability of this method with the several fundamental principles of integrated reporting in particular such as strategic dimension and future orientation. The attention is focused on such key component an Integrated report as environment of company activity, requiring external risks (threats) and opportunities as well as alternative strategies to reach the targets determination.

Ключові слова: інтегрована звітність, промислова політика ЄС, аналітична методологія, принцип орієнтації на майбутнє, стратегія компанії.

Key words: integrated reporting, EU industrial policy, analytic methodology, future orientation principle, company strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

У сучасних умовах однією із основних актуальних проблем у сфері формування і реалізації економічної стратегії на різних рівнях макrorівні — держав та їх інтеграційних об'єднань, середньому — мегаполісів, мікрорівні — суб'єктів господарської діяльності є недостатня дієвість теоретико-методологічного інструментарію, який може бути застосований для узгодження публічних та приватних інтересів.

У межах загальної проблеми може бути виділена невирішена належним чином проблема, яка полягає у нездатності розширити гносеологічний потенціал існуючих аналітичних методів, що застосовуються на окремих рівнях, та не знаходять належного використання на інших.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Виходячи з постановки проблеми у такій площині, може бути сформульована мета статті, яка полягає у розкритті теоретичних і прикладних аспектів застосу-

вання одного із основних методів економічної аналітики — СВОТ-аналізу на макrorівні щодо основних засад промислової політики стратегічного партнера України — Європейського Союзу до 2020 р. та макrorівні — щодо складання інтегрованої звітності суб'єктами господарювання. В Україні приділяється певна увага питанням підготовки інтегрованої звітності [1; 2; 3; 4], водночас розгляд тих аспектів, що зумовили основне завдання даної статті здійснюється у межах економічних досліджень в Україні вперше.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Для досягнення зазначеної мети доцільним є звернення до офіційних документів і аналітичних матеріалів ЄС, стратегічних розробок на рівні столиці України, результатів досліджень вітчизняних та іноземних фахівців щодо методології формування економічних стратегій, підготовки інтегрованої звітності, зокрема, Є.І. Кузнецової, Р.О. Костирка [1; 2; 3], Т.В. Лісничої [3], Т.В. Боцян [4].

У матеріалах, присвячених формуванню концептуальних засад Інтегрованої звітності визначено як передумови та проблеми, які актуалізують питання її підготовки, так й її сутність, призначення, цілі, елементи змісту тощо. Основу її підготовки складають п'ять основоположних принципів: стратегічна спрямованість зв'язаність інформації, орієнтація на майбутнє, реагування і залучення зацікавлених осіб, надійність і суттєвість [5].

Серед них для цілей даної статті особливе значення мають такі принципи, як "стратегічна спрямованість" та "орієнтація на майбутнє", які у поєднанні з міждисциплінарним методологічним підґрунтям обумовлюють основні підходи до структурування матеріалу в межах даної статті.

На сучасному етапі стратегічний партнер України Європейський Союз здійснює реалізацію стратегії економічного розвитку, цілі якої визначено до 2020 р., у межах якої однією з пріоритетних сфер є "індустріальна політика для епохи глобалізації" [6].

Провідна ідея, котру покладено в основу формування цілей нової промислової політики Європейського Союзу до 2020 р. та визначення засобів їх досягнення, полягає у тому, "як ніколи раніше Європі потрібна індустрія, а індустрії потрібна Європа" [7].

У процесі дослідження документів Європейської комісії звертає на себе увагу те, що з-поміж основних категорій, якими вона оперує, найчастіше застосовуються "сила ЄС", "слабкість ЄС", "загрози", "можливості".

У свою чергу, серед ключових елементів змісту Інтегрованого звіту, які мають визначатись у процесі визначення його змісту через застосування наведених принципів, доцільно виділити наступні: середовище, в якій компанія здійснює свою діяльність, у тому числі, ризики (загрози) та можливості; стратегічні цілі та стратегії для їх досягнення [5].

У даному контексті методологічно обґрунтованим вбачається застосування СВОТ-аналізу для структурування концептуально-правових засад промислової політики Європейського Союзу до 2020 р.

У науковій літературі загальні засади та особливості даного методу розглядаються переважно щодо суб'єктів економічної діяльності. Водночас заслуговує на увагу позитивний досвід його застосування на рівні держав, який розкритий, наприклад, у монографії Є.І. Кузнецової [8], при розробленні стратегії Києва до 2025 р. [9]. Даний метод має стати також одним із ключових інструментів при формуванні та реалізації в Україні регіональних і місцевих програм розвитку малого та середнього підприємництва, щодо яких наказом Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва від 18.09.2012 № 44 були затверджені відповідні рекомендації [10].

У зв'язку з тим, що з теоретичних та методологічних аспектів SWOT-аналізу існує значна кількість праць у США, Європі, Росії, Україні та інших країнах, доцільно виділити лише його ключові структурно-функціональні підходи, які й визначатимуть основні грані аналітичної призми дослідження. Вони передбачають формування матриці взаємодії двох складових внутрішнього середовища — сили та слабкості суб'єкта або об'єкта, у даному разі ЄС в цілому та його промисловості зокрема, та двох зовнішніх — можливостей та загроз як на регіональному, так і глобальному рівнях.

Здійснення дослідження в такому ракурсі має не тільки методологічне значення, але й практичне, оскільки дає змогу визначити, на які з чотирьох типів стратегій ЄС орієнтуватиметься як на пріоритетні.

Особлива увага в науково-правових дослідженнях у різних країнах приділяється питанням функціонування ТНК, водночас центральним елементом нової промислової ЄС визначено малі та середні підприємства (МСП). Для досягнення однієї з найважливіших проміжних цілей — зміцнення промислового потенціалу та підвищення рівня його використання з допомогою МСП у межах ЄС необхідно розв'язати низку проблем, однією з яких є недостатньо сприятливі умови як для створення нових, так і функціонування вже існуючих малих та середніх підприємств.

Послідовно структуруючи матеріал у вибраному методологічному руслі, зазначимо, що внутрішня сильна сторона ЄС у даному разі репрезентована цими категоріями суб'єктів підприємництва, тимчасом як слабка — недостатньо сприятливими умовами середовища.

Незважаючи на можливість віднесення єдиного ринку з півмільярдом споживачів до сильних внутрішніх сторін ЄС, одним з концептуальних пріоритетів індустріальної політики до 2020 р. є "інтернаціоналізація" малих та середніх підприємств. Тобто існує орієнтація на зовнішнє середовище, ринки, де треба реалізовувати наявні та створювати нові можливості.

Узагальнюючи сильні сторони ЄС, що їх фрагментарно виділяє Європейська комісія в різних контекстах, зазначимо, що як такі розглядаються: робоча сила в якісному (високопрофесійна) і в кількісному (понад 200 млн осіб) плані; потужна технологічна та промислова база; високоефективний сектор послуг; якісний агропромисловий сектор; наявність спільної зовнішньоторговельної політики; більше ніж 20 млн суб'єктів підприємства, ефективність діяльності яких набуває ключового значення для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності європейської промисловості.

Одна з основних загроз для ЄС, яка набуває для нього у просторі глобальний характер, а в часі — довгостроковий, спричинюється загостренням конфлікту економічних інтересів з іншими суб'єктами права, які мають подібні інтереси.

На рівні суб'єктів приватного права різних країн подібний конфлікт актуалізується у сфері конкуренції, витримати яку для європейських компаній на даному історичному етапі можна, з погляду Європейської комісії, лише культивуючи "глобалізаційний рефлекс". Його сутність обумовлена розгортанням у світі за інерцією процесів, які мають тенденцію до вповільнення, в основу яких покладена вигідна раніше для європейських компаній геоекономічна парадигма глобального розвитку, яка породжує для них, однак, на нинішньому етапі суттєві проблеми. Виходячи з її основних постулатів, і виділяється один з основних напрямів нової промислової політики, яка пов'язує в єдине ціле внутрішню та зовнішню економічну політику ЄС. Його стратегічна мета полягає в тому, щоб саме вони, а не суб'єкти підприємництва-конкуренти з інших країн, мають виступати як елементи на всіх етапах — від видобутку та постачання сировини до надання постпродажних послуг замкнених транснаціональних виробничих ланцюгів.

Загалом до явищ і процесів, що кваліфіковані в ЄС як загрози фактори зовнішнього середовища, віднесено зростання конкуренції з боку не тільки розвинених країн, але й таких, що розвиваються, — нових центрів економічної сили, насамперед Китаю та Індії. При цьому ЄС намагається знайти опору в діалектичній єдності всіх процесів, вважаючи, що кожна загроза одночасно є й можливістю, позаяк у процесі розвитку цих країн для європейських компаній відкриваються нові ринки.

Отже, можна зробити проміжне узагальнення, що зовнішні загрози в ЄС усвідомлюються набагато чіткіше порівняно з можливостями. Це не виключає того, що інститути ЄС, суб'єкти підприємництва докладатимуть суттєвих зусиль для ідентифікації зовнішніх можливостей, використання яких з акцентом на внутрішню силу розглядається в теорії СВІТ-аналізу зазвичай як ключовий пріоритет діяльності суб'єкта права.

Виходячи з незмінної тенденції в рамках ЄС, яка полягає в тому, що переважна частина всіх науково-технологічних досліджень у приватному секторі економіки здійснюється саме в промисловій сфері, саме промисловість розглядається як рушійна сила інноваційної діяльності. Не викликає сумнівів, що промисловість здатна виступати як драйвер завдяки формуванню попиту на нові розробки, обумовлюючи в рамках причинно-наслідкового зв'язку явище. При цьому звертає увагу відсутність акценту на актуальності та зворотного посилюючого зв'язку, де вже науково-технологічна сфера буде рушійною силою, тим самим драйвером суттєвих економічних змін (створення нових чи модернізація традиційних галузей промисловості, нових ринків з формуванням у споживачів попиту на товари чи послуги). Це породжує можливість неоднозначного тлумачення: до якої сторони — сильної чи слабкої — слід відносити інноваційну складову не окремих країн, а ЄС у цілому.

У досягненні стратегічних цілей нової промислової політики ЄС до 2020 р. Європейська комісія відводить інноваційній складовій ключову роль, що на перший погляд, передбачає її ідентифікацію як внутрішньої сильної сторони ЄС. Насправді сильною така сторона є лише частково через високий рівень науково-технологічних розробок у певних європейських країнах, що дозволяє посідати їм провідні позиції в цій сфері у світі.

У цілому ж, якщо викристалізувати сутність позиції ЄК з даного питання, то вона фіксує наявність відчутного розриву між науково-технологічною, інноваційною та промисловою сферами. Оскільки в умовах прогнозованої другої хвилі глобальної економічної кризи оптимізувати дані процеси досить складно, що створює ризик їх консервування в негативному стані з імовірною тенденцією до дальшого погіршення, подібний розрив між генеруванням нових ідей, розробленням нових технологій та їх комерціалізацією, промисловим упровадженням для виробництва конкурентоспроможних товарів і послуг як на спільному ринку ЄС, так і на зовнішніх ринках можна віднести до слабких сторін ЄС.

Як ключовий інтегральний показник, критерій, котрий характеризуватиме ефективність реалізації індустріальної політики в Європейському Союзі, визначено рівень конкурентоспроможності промисловості ЄС загалом та окремих секторів. Це обумовлює позиціонування з боку Європейської комісії не в традиційному вузькому значенні, а в дещо іншому, розширеному ракурсі, де інші сфери спільної політики в ЄС розглядаються не стільки відокремлено, скільки як її складові. Отже, ефективність реалізації інших сфер політики, що впливають безпосередньо на конкурентоспроможність промисловості ЄС, як то інноваційної, або опосередковано, насамперед зовнішньоторговельної, в Євросоюзі буде розглядатись саме через цю призму, тобто відігравати, по суті, підпорядковане значення.

У поєднанні зі зростанням рівня зовнішніх загроз внутрішня слабкість, характеризує найбільш вразливі сфери суспільних відносин в ЄС, що передбачає необхідність відшукування внутрішніх ресурсів для того, аби усунути причини, які породжують такі загрози, що часто не є можливим об'єктивно, або, як мінімум, створити умови для зменшення реально можливих негативних наслідків їх вияву.

Підводячи логічний підсумок викладеному вище, можна зробити концептуально та стратегічно важливі висновки. Теоретично обґрунтованим та практично дієвим є застосування одного із основних економіко-аналітичних методів — СВІТ-аналізу для дослідження основних засад промислової політики ЄС на період до 2020 року, а також визначення основних типів стратегій, на які високо ймовірно орієнтуватиметься ЄС у відносинах з різними суб'єктами міжнародних економічних відносин, у тому числі з Україною, виходячи із системного співвідношення, з одного боку, внутрішніх сильних та слабких сторін, з іншого — зовнішніх можливостей та ризиків.

Зазначений метод можна визнати одним із основних економіко-аналітичних методів, який ефективно застосований на макрорівні у ЄС, середньому — при формуванні Стратегії розвитку Києва до 2025 р., а та-

кож є може бути методологічно обґрунтовано застосований при підготовці інтегрованої звітності суб'єктами господарювання на мікрорівні.

Результативність концептуального підходу, покладено в основу даної статті щодо одного із економіко-аналітичних методів — стратегічного СВІТ-аналізу зумовлює доцільність його розвитку у подальших дослідженнях з метою формування первинно сукупності методів, які є придатними для трансрівневого застосування з наступною її трансформацією у науково-обґрунтовану систему.

Література:

1. Костирко Р.О. Інтегрована звітність — інструмент соціально відповідального бізнесу / Р.О. Костирко // Часопис економічних реформ. — 2014. — № 1. — С. 49—54.
2. Костирко Р. О. Інтегрована модель звітності компаній: передумови, принципи, складові / Р.О. Костирко // Економіка України. — 2013. — № 2. — С. 18—28.
3. Костирко Р.О., Лісничка Т.В. Інтегрована звітність — інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eme.ucoz.ua/publ/zbirniki/24_i_2012/kostirko_r_o_lisnicha_t_v_integrovana_zvitnist_instrument_zabezpechennja_stalogo_rozvitku_suspilstva/33-1-0-247
4. Боцян Т. В. Етичність бізнесу в Україні крізь призму нефінансової звітності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [file:///F:/Downloads/ecchado_2013_3-4\(1\)_15.pdf](file:///F:/Downloads/ecchado_2013_3-4(1)_15.pdf)
5. На один шаг ближе к интегрированной отчетности. Новый подход в 21 веке [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/ir-discussion-paper-2011_single-rus.pdf
6. Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. — Communication from the Commission. — Brussels, 3.3.2010 COM(2010) 2020 final [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
7. An Integrated Industrial Policy for the Globalisation Era: Putting Competitiveness and Sustainability at Centre Stage. — Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (Brussels COM(2010) 61. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/industrial-competitiveness/industrial-policy/files/communication_on_industrial_policy_en.pdf
8. Кузнецова Е.И. Стратегический анализ в системе государственного управления национальной экономикой: монография / Е.И. Кузнецова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2006. — 176 с.
9. Стратегия развития Киева до 2025 года (Проект) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://esco-ecosys.narod.ru/2011_11/art100.pdf
10. Наказ Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства від 18.09.2012 р. № 44 "Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування і реалізації регіональних

та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.google.com.ua/?gws_rd=cr#bav=on.2,or.r_qf.&fp=c9fcda6d20481960&q

References:

1. Kostyrko, R.O. (2014), "Integrated reporting - tool of socially responsible business", Chasopys ekonomichnykh reform, vol. 1, pp. 49-54.
2. Kostyrko, R.O. (2013), "Integrated model of reporting companies: preconditions, principles, components", Ekonomika Ukrainy, vol. 2, pp. 18-28.
3. Kostyrko, R.O. and Lisnycha, T.V. (2012), "Integrated reporting - a tool ensuring sustainable development of society", EKONOMIKA MENEZHMENT PIDPRYYEMNYTsTVO Zbirnyk naukovykh prats' Skhidnoukrains'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalia, available at: http://eme.ucoz.ua/publ/zbirniki/24_i_2012/kostirko_r_o_lisnicha_t_v_integrovana_zvitnist_instrument_zabezpechennja_stalogo_rozvitku_suspilstva/33-1-0-247 (Accessed 10 Nov 2015).
4. Botsian, T.V. (2013), "Ethics of business in Ukraine through the prism of non-financial reporting", available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4\(1\)_15.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4(1)_15.pdf) (Accessed 10 Nov 2015).
5. International Integrated Reporting Council (2011), "On one step closer to integrated reporting. A new approach in the 21 century", available at: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/ir-discussion-paper-2011_single-rus.pdf (Accessed 10 Nov 2015).
6. European Commission (2010), "Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. - Communication from the Commission", available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF> (Accessed 10 Nov 2015).
7. European Commission (2010), "An Integrated Industrial Policy for the Globalisation Era: Putting Competitiveness and Sustainability at Centre Stage. - Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions", available at: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/industrial-competitiveness/industrial-policy/files/communication_on_industrial_policy_en.pdf (Accessed 10 Nov 2015).
8. Kuznecova, E.I. (2006), Strategicheskij analiz v sisteme gosudarstvennogo upravlenija nacional'noj jekonomikoj [Strategic analysis of the system of state management of the national economy], JuNITI-DANA: Zakon i pravo, Moscow, Russia.
9. Kyiv City State Administration (2011), "Strategy of development of Kyiv until 2025 (Project)", available at: http://esco-ecosys.narod.ru/2011_11/art100.pdf (Accessed 10 Nov 2015).
10. State regulatory Service of Ukraine (2012), "Order On approval of recommendations for the formulation and implementation of regional and local programs of small and medium enterprises", available at: http://www.google.com.ua/?gws_rd=cr#bav=on.2,or.r_qf.&fp=c9fcda6d20481960&q (Accessed 10 Nov 2015).

Стаття надійшла до редакції 25.11.2015 р.